

Grovt vapenbrott

RättsPM 2018:5
Utvecklingscentrum Malmö
November 2018

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Grovt vapenbrott	4
2.1	Allmänt om grovt vapenbrott.....	4
2.2	Kvalifikationsgrunderna för grovt vapenbrott	4
2.2.1	Allmänt om kvalifikationsgrunderna	4
2.2.2	Vapnet har innehafts på allmän plats eller på annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på sådan plats.....	5
2.2.3	Vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet.....	5
2.2.4	Innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett flera vapen	6
2.2.5	Gärningen annars varit av särskilt farlig art	6
2.3	Avgränsningen mot synnerligen grovt brott	7
2.4	Grovt vapenbrott och smuggling	7
3	Utrednings- och bevisfrågor.....	9
3.1	Utredningen.....	9
3.1.1	Inledning av förundersökningen.....	9
3.1.2	Bevisinhämtning under utredningen	9
3.1.3	Lagföringen.....	10
4	Rättsfall	11
4.1	HD rörande brott begångna före 2018-01-01	11
4.2	Domar från hovrätter rörande brott begångna före 2018-01-01 .	11
4.3	HD rörande brott begångna efter 2018-01-01	11
4.4	Domar från hovrätter rörande brott begångna efter 2018-01-01	12

1 Inledning

Antalet anmälda vapenbrott och antalet fall av dödligt våld där skjutvapen används har ökat de senaste åren. För att en skärpt syn på allvarliga vapenbrott ska få genomslag har straffen för vapenbrott höjts. Vidare har kvalifikationsgrunderna för grovt vapenbrott utökats och en bestämmelse om synnerligen grovt vapenbrott har införts. Den senaste straffskärpningen för grovt vapenbrott, som trädde ikraft den 1 januari 2018, innebär att minimistraffet för grovt vapenbrott är fängelse i två år. Numera finns det därför en presumtion för häktning vid grovt vapenbrott, vilket varit lagstiftarens avsikt. Däremot har det inte varit lagstiftarens avsikt att höja kraven för när ett vapenbrott är att anse som grovt.

Syftet med denna promemoria är att ge rättslig vägledning vid utredning och lagföring av grova vapenbrott. Under avsnitt 2 redogörs för rekvisiten och kvalifikationsgrunderna för grovt vapenbrott och avgränsningen till synnerligen grovt vapenbrott. I avsnitt 3 berörs bevisfrågor och utredningsfrågor med särskilt beaktande av att det numera finns en presumtion för häktning vid grovt vapenbrott, vilket ställer särskilda krav i inledningsskedet av en förundersökning om sådant brott.

Rättsfallen i avsnitt 4 knyter särskilt an till överrätternas bedömning av kvalifikationsgrunderna och straffvärdet.

Detta RättsPM ersätter RättsPM 2007:5 och 2007:6.

Det är vår förhoppning att denna vägledning ska bli ett stöd vid utredning och lagföring av grova vapenbrott. Utvecklingscentrum Malmö tar tacksamt emot synpunkter på innehållet och på vilket sätt det kan förbättras.

2 Grovt vapenbrott

2.1 Allmänt om grovt vapenbrott

Den som innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt till det döms för vapenbrott. Beroende på omständigheterna kan vapenbrottet vara att bedöma som grovt vapenbrott eller synnerligen grovt vapenbrott.

Skjutvapen definieras i 1 kap. 2 § vapenlagen som vapen med vilka kulor, hagel, harpuner eller andra projektiler kan skjutas ut med hjälp av krutladdningar, kolsyreladdningar, komprimerad luft eller andra liknande utskjutningsmedel.

Vapenbrottet är inte konstruerat på ett sätt som förutsätter att någon skadas utan kriminaliseringen syftar ytterst till att förebygga den skada som vapen kan orsaka.

2.2 Kvalifikationsgrunderna för grovt vapenbrott

2.2.1 Allmänt om kvalifikationsgrunderna

I förarbetena till den straffskärpning som innebar att minimistraffet för grovt vapenbrott höjdes till två års fängelse anges särskilt att syftet med att ändra straffskalorna för grovt vapenbrott är att en skärpt syn på dessa brott ska få genomslag i rättstillämpningen. Avsikten har inte varit att höja kravet för när ett vapenbrott är att anse som grovt (prop. 2017/18:26 s. 17 och 24).

I 9 kap. 1a § första stycket 1–4 vapenlagen anges fyra omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott ska kvalificeras som grovt (s.k. kvalifikationsgrunder). De omständigheter som särskilt ska beaktas är platsen för innehavet, vapnets relativa farlighet och antalet vapen. Därutöver ska som en fjärde omständighet beaktas om gärningen annars varit av särskilt farlig art. Vid bedömningen om brottet är grovt ska det göras en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet.

Förfarbetena till kvalifikationsgrunderna i 9 kap. 1a § första stycket 1 och 4 vapenlagen finns i prop. 2013/14:226 medan kvalifikationsgrunderna i 2–3 finns i prop. 2011/12:109. Redogörelsen under 2.2.2–2.2.5 är till största delen hämtad från dessa förarbeten.

2.2.2 Vapnet har innehafts på allmän plats eller på annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på sådan plats

Med begreppet allmän plats avses plats, inomhus eller utomhus, som är upplåten till eller besöks eller bevistas av allmänheten. Om allmänheten har tillträde endast under vissa tider är platsen allmän under dessa tider. Det rör sig således om gator, torg, järnvägsstationer, allmänna kommunikationer, hotell, restauranger, biografier m.m. Med begreppet en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats avses en plats som inte är allmän men som regelmässigt fungerar som samlingsplats eller där det vid tillfället finns en folksamling. Som exempel anges i förarbetena en skogsdunge som fungerar som en tillfällig festplats. Vidare anges att en större fest eller ett politiskt möte omfattas av första punkten oavsett om tillställningen äger rum på allmän plats eller inte (prop. 2013/14:226 s. 47).

Även innehav av skjutvapen i ett fordon som befinner sig på allmän plats eller på annan plats där människor brukar samlas faller in under kvalifikationsgrunden under 1.

Om skjutvapnet är skarpladdat bör innehavet regelmässigt bedömas som grovt brott. Även innehav av ett oladdat skjutvapen bör regelmässigt bedömas som grovt om skarp ammunition medförs tillsammans med vapnet eller på annat sätt är tillgänglig för gärningsmannen. Även ett innehav av ett oladdat skjutvapen utan ammunition kan bedömas som grovt om vapnet är av ett sådant slag att det faller in under kvalifikationsgrunden 2. Under alla förhållanden finns det inget krav på att vapnet ska vara redo att användas (prop. 2013/14:226 s. 41). I Hovrättens för Västra Sverige dom 2018-06-05 i mål B 2553-18 ansåg rätten vid en samlad bedömning att innehavet på allmän plats av en oladdad revolver av fabrikat Smith & Wesson modell 19-5 i kaliber .357 Magnum vara grovt. Vapnet ansågs av rätten vara att jämställa med ett särskilt farligt vapen och hade vid tillfället använts vid ett grovt olaga hot.

2.2.3 Vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet

Vid bedömningen av vapnets farlighet bör främst vapnets eldkraft vägas in (prop. 2011/12:109 s. 18). Eldkraften beror på såväl antalet patroner vapnet kan laddas med som projektilernas typ och energi. Även omständigheter som att vapnet är utrustat med ljuddämpare eller ljusförstärkare bör vägas in. Exempel på vapen som regelmässigt bör anses som särskilt farliga är vissa vapen av militär karaktär som automatgevär, kulspruta, pansarskott, grovkalibriga gevär avsedda för militärt prickskytte och kulsprutepistol. Även pistoler och revolverar som är avsedda för särskilt kraftfulla patroner bör också bedömas som särskilt farliga (prop. 2011/12:109 s. 42). I NJA 2017 s. 794 ansåg HD att helautomatiska automatkarbiner var av särskilt farlig beskaffenhet.

2.2.4 Innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett flera vapen

Antalet vapen som krävs för att brottet enbart av den anledningen bör bedömas som grovt beror på omständigheterna i det enskilda fallet. I något fall skulle två vapen kunna vara tillräckligt om vapnen är att jämställa med vapen av särskilt farlig beskaffenhet (prop. 2011/12:109 s. 42). Om andra försvårande omständigheter föreligger kan omständigheten att gärningen omfattar mer än ett vapen åberopas även om vapnen inte bedöms vara av särskilt farlig beskaffenhet.

2.2.5 Gärningen annars varit av särskilt farlig art

Allmänt om kvalifikationsgrunden "särskilt farlig art"

Även andra omständigheter än de som särskilt anges under 9 kap. 1 a första stycket 1–3 vapenlagen kan vara av betydelse vid bedömningen om brottet är grovt. Det kan röra sig om förhållandena på platsen för innehavet, vem som innehaft vapnet eller vem ett vapen överlåtits eller lånats ut till. Gemensamt för dessa omständigheter är att de innebär att gärningen är särskilt farlig.

Innehav av skjutvapen i en kriminell miljö

I förarbetena anges att en gärning bör anses vara av särskilt farlig art om ett vapen innehafts i en kriminell miljö där det kan befaras komma till brottslig användning. I avgöranden förefaller domstolarna med kriminell miljö avse både en plats och ett kriminellt sammanhang. Svea hovrätt fann i dom 2018-03-23 i mål B 7457-18 att gärningsmannens bruk och innehav av narkotika sammantaget med att skjutvapnet förvarats i en gömma i skogen entydigt talar för att vapnet innehafts i en kriminell miljö och kunde komma till brottslig användning. I Svea hovrätts dom 2018-06-29 i mål B 5027-18 fann rätten att innehavet skett i en kriminell miljö eftersom gärningsmannen i brev uttryckt sympatier för ett visst kriminellt gäng som var involverat i en konflikt med ett annat kriminellt gäng och att han hade en skyddsväst på sig vid gripandet. Även Hovrätten över Skåne och Blekinge fann i dom 2018-08-31 i mål B 3190-18 att bärande av skyddsväst kan kopplas till att personen som bär den rör sig i kriminella kretsar där det finns risk för allvarlig våldsutövning.

Innehavaren av skjutvapnet är påverkad av alkohol eller droger

Att gärningsmannen är påverkad av alkohol eller narkotika vid tidpunkten för innehavet kan också innebära att innehavet är så farligt att brottet bör bedömas som grovt.

Yrkesmässig hantering av vapendelar och vapnets egenskaper i den aktuella situationen

Även fall av olovlig hantering av vapendelar i en yrkesmässig skala kan medföra att brottet bedöms vara av särskilt farlig art. Denna kvalifikationsgrund kan även tillämpas på fall där vapnet i och för sig inte är av särskilt farlig beskaffenhet men där vapnets egenskaper i den aktuella

situationen medför att brottet är av särskilt farlig art. Det kan t.ex. vara så att ett litet vapen med begränsad eldkraft men som är lätt att dölja kan åstadkomma större skada än ett vapen med större eldkraft (prop. 2013/14:226 s. 48). Svea hovrätt fann i dom 2018-04-09 i mål B 2557-18 att innehav på Centralstationen i Stockholm av pennpistol med tillhörande patroner var att bedöma som grovt. Domstolen ansåg att det var frågan om ett uppenbart farligt vapen som saknar legalt användningsområde och som är lätt att dölja. Dessutom var gärningsmannen narkotikapåverkad och innehade narkotika i portionspåsar.

2.3 Avgränsningen mot synnerligen grovt brott

Vid införandet av en straffbestämmelse om synnerligen grovt vapenbrott i 9 kap. 1a § andra stycket vapenlagen framhålls i förarbetena att denna rubricering omfattar de grövsta vapenbrotten (prop. 2013/14:226). Som kvalifikationsgrund anges i lagrummet att innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett ett stort antal vapen. Det är alltså främst antalet vapen som har betydelse för om vapenbrottet ska kvalificeras som synnerligen grovt. Det anges varken i lagtexten eller i förarbetena vilket antal vapen det ska röra sig om. Detta beror på att även andra försvårande omständigheter bör vägas in i bedömningen. Ju farligare vapen det är frågan om, eller ju mer försvårande omständigheterna i övrigt är, desto färre vapen bör krävas. En helhetsbedömning måste därför alltid göras där alla relevanta omständigheter beaktas.

HD fann i NJA 2017 s. 794 att fem automatvapen inte var tillräckligt många för att brottet skulle bedömas som synnerligen grovt. Förutom vapnen gällde innehavet fem magasin med 99 skarpa patroner och ytterligare 280 skarpa patroner. HD ansåg däremot att vapnen var av särskilt farlig beskaffenhet. Vapnen var inte laddade och tre av vapnen var påtagligt angripna av rost. Innehavet bedömdes som grovt vapenbrott. Däremot fann Hovrätten över Skåne och Blekinge i dom 2018-03-29 i mål B 134-18 att införsel av 174 st. deaktiverade vapen, bl.a. 100 st. glockpistoler och 47 st. skorpion var att anse som en särskilt stor mängd vapen.

2.4 Grovt vapenbrott och smuggling

I 9 kap. 4 § vapenlagen finns en bestämmelse som hänvisar till smugglingslagen vid fall av olovlig införsel av vapen och ammunition.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har i dom 2018-05-03 i mål B 747-18 funnit att denna hänvisning innebär att olaga införsel av vapen endast bör föranleda ansvar enligt smugglingsbestämmelsen i 3 och 5 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Det förhållandet att endast bestämmelserna om smuggling är tillämpliga vid olovlig införsel av vapen medför att presumtionsregeln om häktning inte blir tillämplig eftersom minimistraffet för grov smuggling endast är fängelse i sex månader.

3 Utrednings- och bevisfrågor

3.1 Utredningen

3.1.1 Inledning av förundersökningen

Eftersom grovt vapenbrott numera är ett brott som omfattas av bestämmelserna om obligatorisk häktning är det viktigt att vid inledningen av förundersökningen skyndsamt identifiera, beskriva och i särskilt PM dokumentera omständigheterna kring brottet utifrån de kvalifikationsgrunder som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Som framgår av genomgången av kvalifikationsgrunderna under avsnitt 2 är det främst vapnets beskaffenhet och prestanda, tillgången till ammunition, platsen och miljön för innehavet och gärningsmannens uppträdande som bör dokumenteras. Gärningsmannens påverkan av droger eller alkohol bör utredas genom t.ex. tagande av blodprov.

Innehåll som särskilt bör lyftas fram i PM

- Förhandsbesked om vapnet (vapentyp, användningsområde, funktionsduglighet och eldkraft).
- Tillgången till ammunition (laddat vapen, ammunition i magasin eller ammunition på annan plats).
- Platsen för innehavet (allmän plats eller plats där människor brukar samlas eller samlats eller fordon på sådan plats).
- Omständigheterna i övrigt för innehavet (gärningsmannens brottslighet nu och tidigare, gärningsmannens umgängeskretsar, gärningsmannens aktivitet i samband med innehavet, andra beslag i samband med ingripandet, t.ex. narkotika eller hjälpmedel vid narkotikamissbruk).
- Gärningsmannen (drogpåverkan, bärande av skyddsväst, bärande av attribut eller tatueringar som manifesterar gängtillhörighet, anledningen till innehavet).

3.1.2 Bevisinhämtning under utredningen

Under den fortsatta utredningen bör forensiskt utlåtande angående vapnet inhämtas. Vidare bör utredning inhämtas kring omständigheter som innebär att brottet bör kvalificeras som grovt, t.ex. analysbesked som visar att gärningsmannen vid tillfället för innehavet var berusad eller beslagsprotokoll

som visar att gärningsmannen även är misstänkt för eller har begått andra brott, t.ex. narkotikabrott genom innehav.

Vid begäran av forensisk undersökning av vapnet bör frågor ställas kring vapnets eldkraft, användningsområde och ammunition.

3.1.2.1 *Vapentyper m.m.*

På ämnessidan för vapenbrott på Rånet finns en länk till nationell vapendatabas där det finns teknisk information kring skjutvapen. Teknisk information kring skjutvapen finns även i UC Malmös handbok *Vapen och vapenbrott med kalibertabell, vapentyper, ammunition och termer* från februari 2006. Handboken kan nås via länk på ämnessidan.

På ämnessidan finns även kontaktuppgifter till vapengruppen på NFC.

3.1.3 **Lagföringen**

I gärningsbeskrivningen bör alla omständigheter som kvalificerar brottet som grovt lyftas fram.

Eventuellt kan bevisföringen i rätten kompletteras med referensfilmer som visar den aktuella vapentypens prestanda. Polismyndighetens utvecklingscentrum för vapenbrott överväger att ta fram sådana referensfilmer.

I de fall det aktuella vapnet inte haft normal funktionsduglighet bör det vara detta vapen som förekommer på eventuell film som demonstrerar vapnets prestanda.

4 Rättsfall

4.1 HD rörande brott begångna före 2018-01-01

NJA 2016 s. 553: Målet rörde innehav av skarpladdad halvautomatisk pistol på allmän plats. Vapnet fanns lättillgängligt och var klart att använda. Gärningsmannen var påverkad av narkotika. HD fann att gärningen var att bedöma som grov.

NJA 2017 s. 794: I målet prövades frågan om gränsdragning mellan synnerligen grovt vapenbrott och grovt vapenbrott. Det rörde sig om innehav av fem helautomatiska automatkarbiner, fem magasin med 99 skarpa patroner och ytterligare 280 skarpa patroner. HD ansåg att vapnen var av särskilt farlig beskaffenhet. Vapnen var inte laddade och tre av vapnen var påtagligt angripna av rost. Innehavet bedömdes som grovt vapenbrott.

4.2 Domar från hovrätter rörande brott begångna före 2018-01-01

Hovrättens över Skåne och Blekinge dom 2018-05-04 i mål B 3293-17 och B 2898-17: Målet rörde innehav i en bostad av en halvautomatisk pistol med tillhörande magasin och 20 patroner och innehav av samma vapen på allmän plats. Ammunitionen i magasinet var en hårdare projektil med bättre penetrationsförmåga än ordinär ammunition men hovrätten fann ändå inte att vapnet var av särskilt farlig beskaffenhet. Brotten bedömdes som vapenbrott av normalgraden.

Svea hovrätts dom 2018-03-23 i mål B 7457-18: Innehav av en pistol av märket Smith & Wesson modell 52, kaliber 38 bedömdes som grovt vapenbrott. Vid bedömningen beaktades även att det i vapnet fanns en patron, att vapnet funnits i en gömma i en skog och att gärningsmannen dömts för innehav och bruk av kokain. Dessa omständigheter ansåg hovrätten tala för att vapnet innehafts i en kriminell miljö och kunde befaras komma till brottslig användning.

Hovrättens över Skåne och Blekinge dom 2018-03-29 i mål B 134-18: Hovrätten fann att införsel av 174 st. deaktiverade vapen, bl.a. 100 st. Glock (halvautomatisk pistol i kaliber 9 x 19 mm) och 47 st. Skorpion (kulsprute-pistol) rörde sig om en särskilt stor mängd vapen.

4.3 HD rörande brott begångna efter 2018-01-01

HD:s dom 2018-09-28 i mål B 2646-10: Målet rörde en person som på allmän plats i Malmö ertappats med att inneha en omgjord startrevolver som

var skarpladdad. Vapnets anslagsenergi var tämligen låg i jämförelse med andra handeldvapen men ändå tillräckligt kraftfullt för att kunna orsaka allvarlig eller dödlig skada, särskilt på sådana kortare avstånd där enhandsvapen typiskt sett kan komma till användning. HD fann att vapenbrottet skulle bedömas som grovt.

4.4 Domar från hovrätter rörande brott begångna efter 2018-01-01

Dom	Gärning	Påföljd och straffvärde.	Anmärkning
Svea hovrätts dom 2018-06-29 i mål B 5027-18.	Grovt vapenbrott. Innehav i garage av automatkarbin med tillhörande magasin med 30 patroner och innehav i bil av en pistol med magasin och patroner.	En gärningsman dömdes för innehavet av pistolen till fängelse 2 år 3 månader. En gärningsman dömdes till fängelse i 4 år för båda innehaven.	Rätten fann att vapnen innehafts i en kriminell miljö där de kunde befaras komma till brottslig användning eftersom en gärningsman i brev uttryckt sympatier för ett visst kriminellt gäng som varit involverat i en konflikt med ett annat kriminellt gäng och att gärningsmannen hade en skyddsväst på sig vid gripandet.
Hovrättens över Skåne och Blekinge dom 2018-05-21 i mål B 969-18.	Vapenbrott. Innehav i ett fordon på allmän plats av en revolver i kaliber 22 laddad med sex patroner. Vapnet hade funktionsbrister som påtagligt begränsade dess användbarhet.	Fängelse 1 år 6 månader.	Rätten fann att det kunde befaras att vapnet skulle komma till brottslig användning. Med beaktande av vapnets funktionsbrister fann rätten vid en samlad bedömning att gärningen inte var grov men ändå av förhållandevist allvarligt slag.
Hovrättens för Västra Sverige	Grovt vapenbrott och brott mot lagen	Fängelse 4 år.	Åtal väcktes för synnerligen grovt vapenbrott. Rätten

dom 2018-09-13 i mål B 3706-18.	om brandfarliga och explosiva varor, grovt brott. Förvaring i bil på allmän plats av sex halvautomatiska pistoler, två andra pistoler, två automatvapen, 395 patroner och två handgranater.		fann att det inte visats att bilen med vapengömma framförts med undantag för kortare parkeringar. Vid en samlad bedömning ansåg rätten att gärningen inte var att bedöma som synnerligen grovt vapenbrott utan som grovt vapenbrott.
Hovrättens för Västra Sverige dom 208-07-04 i mål B 2982-18.	Grovt vapenbrott. Innehav av pistol med tillhörande ammunition i bostad.	Fängelse 2 år.	Domstolen ansåg att brottet varit av särskilt farlig art eftersom vapnet och ammunitionen funnits i en kriminell miljö och att det funnits en betydande risk för att vapnet skulle komma till brottslig användning.
Hovrättens för Västra Sverige dom 2018-06-05 i mål B 2553-18.	Grovt vapenbrott. Innehav på allmän plats av en revolver av fabrikat Smith & Wesson, modell 19-5 i kaliber .357 Magnum. Dessutom innehav i bostad av 6 st. patroner som passade till vapnet.	Straffvärdet av vapenbrottet ansågs vara fängelse 2 år. Gärningsmannen dömdes även för grovt olaga hot och den samlade påföljden blev fängelse i 2 år 6 månader.	Brottet bedömdes som grovt eftersom vapnet innehafts på allmän plats och använts i samband med grovt olaga hot. Det förhållandet att vapnet inte var laddat uppvägdes av att vapnet var att jämställa med ett särskilt farligt vapen.
Hovrättens över Skåne	Grovt vapenbrott	Påföljd och straffvärde	I domskälen framhölls att bärande av

<p>och Blekinge dom 2018-08-31 i mål B 2190-18.</p>	<p>genom innehav på ett hotellrum av en omgjord och laddad pistol. Grovt vapenbrott genom innehav på allmän plats av omgjord och laddad pistol där gm bar skyddsväst.</p>	<p>ansågs vara 2 år 6 månader.</p>	<p>skyddsväst kopplas till att personen som bär den rör sig i kriminella kretsar där det finns risk för allvarlig våldsutövning. Gärningsmannen var också påverkad av alkohol.</p>
<p>Svea hovrätts dom 2018-04-09 i mål B 2557-18.</p>	<p>Grovt vapenbrott. Innehav på allmän plats av en pennpistol laddad med tillhörande patroner.</p>	<p>Straffvärdet ansågs uppgå till fängelse 2 år 1 månad.</p>	<p>Rätten fann att gärningen varit av särskilt farlig art eftersom en pennpistol är ett uppenbart farligt vapen som saknar legalt användningsområde. Gärningsmannen var vid innehavet narkotikapåverkad och innehade narkotika i portionsförpackningar.</p>